

оформлення дозволяє у випадку спору встановити наявність підстав нікчемності правочину у зобов'язальному або речовому договорі. Отже, принцип абстрактності проявляється у наступних правових наслідках: речовий договір, як правило, не залежить від дійсності зобов'язального договору, тобто речовий договір є абстрагованим від основного (зобов'язального) договору. Тобто речове правовідношення змінюється незалежно від того, чи є дійсним так званий каузальний правочин (Резе А. Г. К вопросу об определении принципов вещного права / Актуальные проблемы гражданского права: Сб. статей. Вып. 9 / Под ред. Шиловхоста О. Ю. — М.: Норма, 2005. — С. 284—286).

ОРЗІХ Ю. Г.

Національний університет «Одеська юридична академія»,
доцент кафедри цивільного права, кандидат юридичних наук, доцент

ДЕЯКІ ЗАСАДИ РЕФОРМУВАННЯ НОТАРІАТУ УКРАЇНИ

Метою Концепції реформування нотаріату України, що затверджена Наказом Міністерства юстиції України від 24.12.2010 року № 3290/5 є сприяння становленню цілісного підходу до визначення функцій нотаріату та побудови чіткої структури нотаріальних органів для надання населенню послуг правового та нотаріального характеру у відповідності до міжнародних стандартів, а також поступового і системного реформування українського нотаріату як інституту позасудового захисту цивільних прав фізичних та юридичних осіб. Однак, подальша деталізація першочергових заходів, які ставить перед собою дана концепція не враховує нагальні потреби суспільства у виконанні нотаріусом медіативної та представницької функцій.

Поняття «медіації» є абсолютно новим для українського законодавства і скоріше використовується у міжнародного праві для характеристики інституту альтернативного врегулювання конфліктів між державами або великим корпораціями міжнародного рівня. Проте медіація у країнах, як англо-саксонської так і романо-германської правових систем, використовується як засіб позасудового врегулювання конфліктів між сторонами сімейних, цивільних, господарських та інших конфліктів. Практика Франції та Німеччини, країн романо-германської правової системи, до яких відноситься Україна, ілюструє доволі сталий розвиток інституту медіації як окремої послуги, що надається нотаріусами. ([Електронний ресурс] — Режим доступу: <http://brg-law.ru/rechtsanwaelte/Rechtsanwalt %20Notar %20Loth.html>.) Більш того, надання нотаріусами

вищезгаданих країн медіативних послуг направлено на реалізацію функції превентивного правосуддя, що закріплена Міжнародним союзом нотаріату. ([Електронний ресурс] — Режим доступу: <http://www.uinl.org/146/fundamental-principles-of-the-latin-type-notarial-system->).

В свою чергу, можливість надання нотаріусами представницьких послуг особам, що до них звернулися також залишається поза увагою законодавства. Натомість, ніхто окрім нотаріуса не знає і не зобов'язаний знати, що потрібно для вчинення тієї чи іншої нотаріальної дії. Збирання документів та з'ясування інформації необхідної для вчинення тієї чи іншої нотаріальної дії не повинно бути проблемою клієнта, це повинно бути повноваженням нотаріуса.

Сьогодні це питання набирає особливої актуальності у площині здійснення спадкових прав, адже дуже часто спадкоємці не мають можливості займатися судовими процесами пов'язаними з отриманням певної інформації та документів, що необхідні для вчинення нотаріальної дії. Звісно, що в даному випадку нотаріус повинен дотримуватися неупередженості та нейтралітету. Якщо між сторонами праввідносин — клієнтами нотаріуса, існує конфлікт або він потенційно можливий нотаріус не має права здійснювати представницькі функції, окрім дій пов'язаних з примиренням сторін, тобто медіації, оскільки тут можливе звинувачення нотаріуса у необ'єктивності, що скомпрометує його особисто і кине тінь на престиж нотаріальної професії. Таким чином потреба суспільства у кваліфікованих представницьких та медіативних послугах, що надаються нотаріусами України є актуальною та потребує легітимації.

Представницькі повноваження нотаріуса законодавчо закріплені у пункті 1 Порядку надання відомостей з Єдиного державного реєстру юридичних осіб та фізичних осіб — підприємців, відповідно до якого нотаріуси, які мають доступ до Єдиного державного реєстру через Реєстраційний портал на підставі відповідних договорів з технічним адміністратором, при вчиненні нотаріальних дій.

Також здійснення нотаріусом представницьких повноважень передбачено пунктом 162 Порядку ведення Державного земельного кадастру, згідно якого витяги з Державного земельного кадастру про земельну ділянку надаються також нотаріусами під час вчинення нотаріальних дій за допомогою програмного забезпечення Державного земельного кадастру. Згідно пунктам 166, 175 цього Порядку нотаріус за дорученням власника земельної ділянки отримує витяг з Державного земельного кадастру під час вчинення нотаріальної дії щодо такої земельної ділянки.

Ці представницькі повноваження були надані нотаріусу задля зменшення навантаження на державні органи, зменшення черг, звільнення

звичайних громадян від необхідності витрачання часу на пошук кваліфікованих представників для збору та отримання документів, необхідних для вчинення певної нотаріальної дії.

Ця пропозиція має переконливе обґрунтування у французькому нотаріаті де нотаріус є практично єдиною фігурою, що постає на шляху клієнта до встановлення та реєстрації його прав на нерухомість, реалізуючи таким чином принцип «єдиного вікна».

Отже наділення нотаріусів України правом здійснення представницьких повноважень від імені своїх клієнтів надасть можливість нотаріусам: здійснювати представництво своїх клієнтів у державних, судових органах та приватних організаціях усіх рівнів та підпорядкованості; звільнить фізичних та юридичних осіб від необхідності витрачання часу на збір та отримання документів та інформації, необхідних для вчинення нотаріальної дії; здійснювати представництво клієнтів у судових процесах задля захисту їх законних прав та інтересів.

В свою чергу наявність законодавчо закріплених повноважень у сфері медіації дасть можливість нотаріусам: упереджувати майбутні сторони контрактів від правопорушень та їх небажаних наслідків у вигляді відповідальності; сприяти юридичній обізнаності суб'єктів правовідносин навіть за умови відсутності обов'язкового нотаріального посвідчення договору (контракту); упереджувати появу переддоговірного конфлікту між майбутніми сторонами контракту, що зменшує судове навантаження; здійснювати досудове урегулювання спірних ситуацій та конфліктів, що впливають з існуючих договірних стосунків сторін, що зменшує судове навантаження; проведення переговорів та установчих зборів юридичних осіб зі складною структурною організацією; упереджувати сімейні конфлікти, що засновані на складнощах інституту шлюбного контракту, спадкування, реалізації аліментних прав та виконання обов'язків, що дає можливості збереження основного осередку суспільства — сім'ї.